



ZA POEZIJU DUBINA

O Mario Luziju i časti istine

*Ovde se more bori sa samim sobom
ono se cijepa u modrim zalivima,
izmiče svojoj neprestanosti,
diže se, drhti svo i spušta.
More me, znaj, sa svojom mukom spaja,
more odlazi, daje se u bijeg, odlazi,
spaja vrijeme i prostor u glasu
koji pati i moli se grebenom razbijen.*

(Mario Luzi, *Talasi*)

Ungareti, Montale, Kvasimodo, pa Bertolucci, Bigonjari, Kaproni, Sereni, predstavljaju „neformalnu“ grupu italijanskih pjesnika druge polovine dvadesetog vijeka, prvu i drugu generaciju onih koji su protiv svoje volje bili okarakterisani kao pristalice „hermetizma“, negdje krajem 30-ih godina. Ta oznaka koja im je data u negativnom smislu se održala.

Među njima je i Mario Luzi.

Hermetista? Možda. Sve do 1964. Mladi pjesnici bliski njegovom izrazu biće kasnije okarakterisani istom riječju, među njima i Evgenio De Sinjoribus, autor izvanrednog *Kola laika* (Verdije, biblioteka *terra d'altri*, 2007). Mario Luzi se nalazio među njima, ali je bio i njihov centar. To ne znači da je njegova poezija bila zanimljivija od poezije njegovih drugova, ili čitanija. U središtu svega se nalazio *čovjek*, nesumnjivo zato što je njegova poezija predstavljala upravo to, jednu vrstu potrage centra u svom pjesničkom biću. Ali ne samo *potragu* za poezijom kao nečim centralizovanim, već poezijom, Pjesmom u središtu svega. Pjesmom kojom bi nazvali srce i njegove otkucaje, ako bi Pjesma bila čovjek.

Njegovi prijatelji su se *nalazili* gotovo geografski blizu u odnosu na ono što je Luzi pisao. Osnovali su sopstvenu pesničku radionicu po ugledu na onu koju Mario Luzi koristi. Zato bi bilo glupo porediti „vrijednost“ poezije jednih naspram drugih, to ne bi imalo nikakvog smisla. Luzijeva poezija je prosto *ritmovala* poeziju njegovih drugova. Ovdje govorim o svojevrsnom *uticaju*. On nije smatrao poeziju nečim prosto „književnim“. U tome se slažemo. U njegovim očima, ona je potpuno jednako i *spiritualna*.

Ova riječ u provinciji, hoću reći Francuskoj, očigledno da plaši.

Za Luzija, djelo je put kojim Ljubav hodi. Ona stvara, otkriva korak po korak put kojim će hodati. Put sa preprekama i vraćanjima, poskakivanjima. Ono je put Ljubavi i put *ka* ljubavi. Taj put/putovanje, zajedno sagledani čine neku vrstu komplementarnosti koja može da *bude* Pjesma. Razumjećemo time koliko je suštinski teško da poezija pokuša da se približi Pjesmi: koja ne vidi koliko treba putovati i *biti put u jednom i čak njegov život* i koliko je to neopisivo. Odatle i pojava riječi spiritualnost u Luzijevom rječniku. A ako koristi riječ

„književnost“ misleći na svoje djelo, koristi je zato da bi dobro upotrijebio riječ koju svako razumije. Koju svako *nalazi*. Imamo potrebu da negdje smještamo pjesnike, taj čudni ološ koji živi u svijetu kojeg jedino on može da nazre; svijetu u kom čine nevidljivu *zajednicu*. Baš ovdje, na ovom mjestu i *svuda* na svijetu rađa se svakog *trena* prava pobuna koja će doći. Pjesnici se sreću i prepoznaju. So vode je *svuda* ista. U svakom pjesniku.

Zato je dobra ideja ostaviti pjesnike na miru.

Oni imaju veze sa Pjesmom.

It's terrific, as our American friends use to say.

Kada pričamo o Ljubavi, ne podrazumijevamo time pojmove kao što su „osjećanje“, „emocije“, „sentimentalnost“. Ovdje govorimo o *poeziji*. Poezija može nesumnjivo da izazove emocije, ali nije umjetnost emocije i nije zasnovana na emociji. Zbog toga, nasuprot opštem mišljenju, film, bio on i autorski, ne može biti poetičan. Često koristimo tu riječ kada govorimo o filmu koji više nego obično u nama izazove emocije. To je jezička olakšica, ništa više.

Poezija se zasniva na onome što čini da *bude*:

Pjesma

Najuzvišeniji izraz Ljubavi.

Pribježište

Ono što ostane kada više *nema* ničega. Kada svako *imati* nestane. Pjesma je ono gdje s vremena na vrijeme žive naši okrajci bića. Lom autentičnosti. Niko ne može poreći da ovdje pričamo o... uzvišenoj ljudskoj magiji. Protiv te istinite realnosti – *ljudske magije* – postoji veliki broj iluzionista koji pokušavaju da nas ubijede da su gluposti kojima svakodnevno bombarduju naše uši „neophodne“ čovjeku pod prijetnjom haosa itd. Oni ne mogu da ubijede nikoga, samo one koji su već mrtvi. A to *zasigurno* ne brine pjesnike.

Na putu *ka* Pjesmi – vođeni Luzijevim primjerom – nalazimo samo na *braću*. Ta riječ je u srcu pjesničkih radionica, *mjesta* gdje vlada bratstvo. Diskretno i sasvim tiho sabratništvo, uprkos stihovima i pojavama. Zbog toga se prepoznaju među sobom kada se sretnu. Ponekada jedan pjesnik vidi *tog* pjesnika u drugom, a da ovaj za sebe i ne zna da je pjesnik.

Doći će dan *coming out*.

Ova *ljudska* pozicija čovjeka/pjesnika, povezana u Pjesmi sa sveopštošću drugog čovjeka, upravo je ona koja dozvoljava da se priča ovdje, o *slučaju* Maria Luzija, o *poeziji dubina* – ili „dubokoj poeziji“, da se poslužimo formulacijom Antoana Fongaroa (Mario Luzi ili *duboka poezija*, u časopisu *Friches* br. 68, zima 1999-2000, str. 5-20). Biranje termina poezija dubina pravi vezu sa jungovskim dubinama. Kao i Jung, Mario Luzi je *povratnik*.

Hoda *ka* Pjesmi u sebi – hodajući *ka* sebi.

Tako je Pjesma više od pribježišta. Ona je *jedino* Pribježište.

U Pjesmi i valja *imati* pribježište ako želimo da postajemo neprestano *braća* radionice Maria Luzija, oni ljudi koji su ljudska bića stvorena ili rekonstruisana izvan karikature ljudi čiju ulogu prečesto igramo, u nekim vremenima više nego u nekim drugim, a nesumnjivo više u ovom vremenu nego u drugim vremenima. Pjesnik je započeo sa osluškivanjem zvuka koji udara unutar Pjesme. Zvuka suštine Ljubavi. To se odigrava svakog časa, i baš to je ono što nazivamo *poezijom*.

(Sa francuskog preveo **Slobodan Ivanović**)